

СЪВРЕМЕННА ТЕХНОЛОГИЧНА ПОДГОТОВКА В НАЧАЛНОТО УЧИЛИЩЕ

Жана Колева, Невин Ереджебова

MODERN TECHNOLOGICAL TRAINING IN PRIMARY SCHOOL

Zhana Koleva, Nevin Eredzhebova

Abstract: Modern technological training gradually enters the Bulgarian elementary school. It is based on the person-oriented approach by which subject-subject interaction takes place in the educational process. The purpose is facilitation of individual development and student satisfaction from the achieved success.

Key words: modern paradigm, subject, choice of activity, differentiated education

Необходимостта от нова образователна парадигма е факт в българското училище. Бурното развитие в обществото, влиянието на новите технологии и новите интереси на подрастващите налагат промяна в учебно-възпитателния процес. Тези промени се отразяват и в съвременното технологично обучение.

Съвременната образователна парадигма в учебно-трудовия процес се изразява в това, че ученикът трябва да е поставен в позицията на субект и да бъде включен в разнообразни дейности, съгласно своите интереси и потребности. По този начин се осигурява възможност всеки ученик да постига успех и да изпитва удовлетвореност от това.

Ако до сега целта на технологичното обучение беше учениците да изработят еднакво изделие по определени критерии, то в съвременното обучението по технологии и предприемачество „целта е подпомагане личностното развитие на учениците чрез средствата на технологичното обучение“. (Иванов, Калинова, Втора част. Стара Загора, 2017: 39) В основата на това обучение стои личностно-ориентираната технология, чрез която се възпитават качествата инициативност, предприемчивост и отговорност. В сегашното общество тези качества са от съществено значение за възпитаването на индивидуални личности, които да се реализират в различни области както в социален, така и в професионален план.

За да бъдат учениците субекти в учебно-трудовия процес, трябва да се осигурят практико-действени условия за избор на активност. Тази активност се изразява като на

учащите се предоставя възможност да избират какви материали да използват; технологията, която да следват за избор при организация на дейността; приложението или предназначението на готовото изделие; начина на оценяване на резултатите и проектирането на бъдещата дейност. По този начин учениците вземат самостоятелно решения и така се открояват техните индивидуално-личностни качества.

Когато детето е поставено в активна позиция, то има възможност да прояви творчество и креативност при изработване на изделието. Това съдейства за развитието на детското мислене и въображение. Ученикът е в ролята на творец, който представя своите идеи, мисли и чувства в дейността си и върху изделието, което изработва. Той може да внася корекции в своето произведение до тогава, до когато сметне, че то е завършено. Не е важен крайният резултат, а как ще се чувства детето в края на всеки урок.

Различията в познавателните и практическите възможности на подрастващите обуславят прилагането на диференцирано обучение в учебно-трудовия процес, в основата на което стои индивидуалният подход. При него се извежда на преден план уникалността и неповторимостта на всяко дете. Диференцираното обучение предполага наличието на учебници с диференцирано учебно съдържание, което трябва да е съобразено с индивидуалните различия на учащите се и да е ориентирано към естествените им нагласи за успех. Диференцираното обучение дава шанс на всеки ученик да се чувства успял и горд със себе си.

За отчитането на индивидуалните качества на учениците, учителят трябва да излезе от ролята на традиционния педагог, възпитаващ и обучаващ чрез императивния и репродуктивния подход. Той вече не е ефективен за съвременните ученици и трябва да поеме нова мисия. Педагогът е този, който трябва да създава условия за изява на всяко дете, в съответствие с неговите специфични умения и способности, както и да провокира ситуации, които изискват прояви на сътрудничество и толерантност от страна на подрастващите. Педагогът в процеса на обучение поема разнообразните роли на преподавател, организатор, помощник, консултант, съветник, подкрепящ и поощряващ. Учителят фасилитатор чрез своята дейност осигурява обратна връзка, така че учениците да могат да се справят сами, но и да развият чувството си за отговорност. Като такъв той създава условия за партньорство, основано на доверие и сигурност.

Чрез всичките си функции учителят в съвременното обучение по технологии и предприемачество трябва да се откаже от навика напълно да управлява дейността на ученика и да насочи своите усилия към създаване на среда, в която подрастващите сами да управляват познавателното си поведение. Децата трябва да бъдат стимулирани да търсят новото и полезното за тях и да достигнат до самоорганизация на своята дейност. Всичко това води до осъществяване на прехода от хетереномия към автономия при управление на познавателното поведение на ученика.

За да бъде ученикът субект в технологичното обучение, той трябва да има право да оценява себе си, защото самооценката трябва да бъде единствената значима оценка за него.

Сравняването на детето с останалите води до накърняване на неговото достойнство и загуба на вяра в собствените му възможности. За да се избегне създаването на чувство за малоценност у учениците, трябва да се постави акцент върху постигнатия от тях успех, колкото и малък да е той, и върху силните им страни. Ученикът трябва да се самооценява на базата на своя напредък, без да се сравнява с другите. Важно е да се отбележи, че критерий за оценка не е завършеното изделие, а предлагането на оригинални идеи, спазването на правилата за безопасност, здравина и функционалност на изделието, на технологията за изработването му и др.

В съвременната технологична подготовка от важно значение е осигуряването на благоприятна атмосфера, която предполага преход от индивидуална към екипна форма на работа. За да се осъществи екипно взаимодействие между участниците в учебно-трудова процес, учениците трябва да бъдат провокирани и включени в такива дейности, които предполагат сътрудничество и наличие на партньорски взаимоотношения. За тази цел на подрастващите трябва да се предлагат такива изделия, изработката на които предполага участието на повече ученици, дори и на целия клас. Чрез екипното взаимодействие се формират важни качества, които са значими освен в технологичното обучение, но и в социалния живот на подрастващите.

Реализирането на учебно-трудова процес съгласно личностно-ориентираната технология може да се осъществи чрез урок на тема „Дървото на успеха“ от учебника за 3 клас „Технологии и предприемачество“ на Г. Иванов и А. Калинова.

Примерен вариант за осъществяване на педагогическо взаимодействие по темата „Дървото на успеха“

Цели:

1. Възпитаване на стремеж за сътрудничество и взаимопомощ.
2. Възпитаване на предприемчивост и отговорност.
3. Развитие на мисленето.
4. Формиране на умение за колективно самооценяване на общо изделие.

Необходими материали и инструменти: приложение, ножица, лепило, флумастери (моливи)

Ход на урока

У: Добър ден, ученици! Настанете се удобно, защото съм ви подготвила една приказка, която нарекох „Бащиният съвет“. Сега чуйте приказката, за да разберете какъв ценен съвет е дал бащата.

(Прочит на приказката)

Бащиният съвет

Имало едно време трима братя. Те живеели със своя стар баща. Винаги работели заедно, помагали си един друг във всяко нещо. Живеели в мир и разбирателство.

В един мрачен ден, в който старият баща усетил, че идва последният му час, повикал своите трима синове и им казал:

– Чета, мои, аз вече си отивам. Моят земен път се свърши. Дойде време да ви дам един последен съвет. От тази купчина пръчки вземете по една и се опитайте да я счупите.

Синовете грабнали по една пръчка, огънали я и тя изпрацяла.

– А сега вземете по един сноп пръчки и се опитайте да ги счупите.

Синовете с увереност грабнали сноповете. Всеки един от тях се опитал да ги счупи, но те не успели дори да ги огънат. Синовете втренчили очи към баща си, очаквайки неговите думи. Старият ги изгледал един след друг и почнал:

– Разбрахте ли, синове мои, какво искам да ви кажа?

Замислили се тримата братя, но никой не можал да отговори на бащиния въпрос. Тогава старият баща поклатил глава и рекъл:

– Млади сте още, затуй не се досещате. Ако се разделите, няма да бъдете честити. Всяка една от пръчките, сте вие самите. За да бъдете заедно както снопа от пръчки, вие трябва да бъдете съдружни, добри, трудолюбиви, да си помагате и да проявявате разбиране винаги. Синове мои, грижете се един за друг, за да сте единни цял живот и да постигате заедно успех!

Най-големият син се навел, целунал десницата на стария баща и отвърнал:

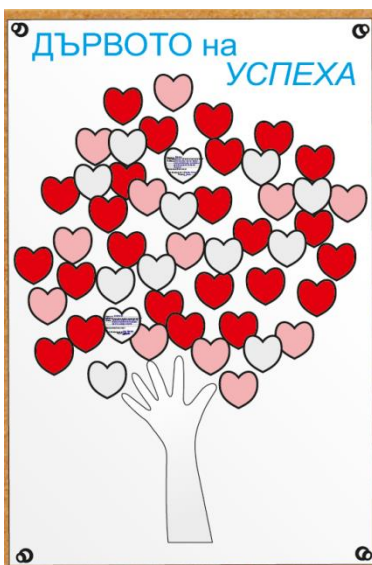
– Благодарим ти, тате, за мъдрия съвет. Няма да го забравим докато сме живи!

У: Какъв съвет дава бащата на своите синове?

Д: Да бъдат единни и съдружни.

У: Какви трябва да бъдат те, за да постигат заедно успех?

Д: Те трябва да бъдат трудолюбиви, добри, да си помагат и да проявяват разбиране един към друг.

У: А вие какви смятате още, че трябва да бъдем, за да постигаме успех заедно?

Д: Отзивчиви, отговорни, инициативни, задружни, толерантни, упорити...

У: Точно така, ученици! Днес с вас ще изработим нашето „Дърво на успеха“. На него ние ще запишем качествата, които трябва да притежаваме, за да можем да работим заедно и така да постигаме успех. Вижте как може да изглежда „Дървото на успеха“.

У: Какво има това дърво на успеха?

Д: Стъбло и корона.

У: Какво е използвано за стъбло?

Д: Ръка.

У: И ние ще използваме ръка за стъбло в символ на това, че всеки един от нас трябва да подава ръка на другия с добри намерения.

У: А от какво са направени листата?

Д: Сърчица (розови, червени, бели и поздравителни картички).

У: Всеки от вас ще запише с една или с няколко думи тези качества, които смята, че са необходими за постигането на успех както на всеки един от нас, така и на целия клас. Може да изберете върху кое сърчице да пишете, розовото или червеното, а може и върху двете. Който желае може да украси своето сърчице. В приложението имате и поздравителна картичка. Чрез нея всеки един от вас ще поздрави свой приятел за неговата добра постъпка. Но не е задължително да я попълните в този час, може да го направите и през годината. Нея също ще я залепим на нашето табло, когато е готова. Белите сърчица имат друга мисия. Там ще запишете предложенията на вашите родители и тях също ще ги залепим на дървото следващия час. В края на часа ще ви дам повече пояснения за това. Ако проявите желание може да си изрежете допълнителни сърчица от вашите гланцови блокчета, на които да запишете вашите предложения. Вие можете да работите с вашето другарче или сами. А сега да обсъдим заедно плана за работа. Коя технологична операция трябва да извършим първо?

Д: Изрязване.

У: Кои изисквания трябва да спазваме при изрязване?

Д: Изрязването да е точно по контура и да е правилно.

У: Както знаете, не трябва да насочвате ножицата към другарчето си до вас, а когато не работите с нея, тя трябва да бъде затворена.

У: Какво трябва направим, след като изрежем?

Д: Да запишем нашето предложение на сърчицето и да го украсим.

У: Точно така! Постарайте се да пишете красиво и четливо. И на последно място, коя технологична операция трябва да извършим?

Д: Трябва да залепим нашите сърчица на дървото.

У: Какви изисквания трябва да спазваме при залепване?

Д: Трябва да залепваме здраво и да не нанасяме много лепило. Ако изцапаме, трябва да забършем с кърпичка.

У: По време на вашата работа, ако някой от вас се нуждае от помощ, нека да вдигне ръка. Помагайте си взаимно, за да може цялата група да успее. След като сте готови, по

групички или индивидуално, ще залепите вашите сърчица на нашето дърво на успеха. Пожелавам ви приятна работа!

Самостоятелна работа на учениците

(След като учениците са залепили своите сърчица, аргументират своето предложение)

У: Ученици, какво изработихме днес?

Д: Нашето дърво на успеха.

У: А какви операции извършихме, за да го изработим?

Д: Изрязвахме, записвахме и залепвахме.

У: Точно така! Подготвила съм ви три табелки. Вие ги познавате много добре, защото сме работили с тях. (Табелките са с надписи: „Работили сме отлично“, „Работили сме добре“, „Можем да работим още по-добре“) Тъй като работихме заедно, ще оценим изделието си колективно. Според вас, коя табелка може да залепим под нашето изделие и защо?

(Учениците отговарят аргументирано, докато се стигне до общо решение)

У: Браво, ученици! По време на работата вие си помагахте, работихте чисто и прилежно, спазвахте правилата за безопасност. Някои от вас украсиха своите сърчица и те станаха много красиви и имахте чудесни предложения за постигане на успех. Сега ще ви припомня за мисията на бялото сърчице. Както казах, то е за вашите родители. Вие като млади журналисти трябва да проучите мнението на вашите родители или близки. Въпросите, които трябва да им задавате, се намират във вашите учебници в края на страница 7, рубрика „Проучи“. Когато провеждате интервюто, може да заснемете видеоклип, да правите звукозапис или да записвате на лист отговорите – като истински журналисти. Следващият път ще ги разгледаме и вие ще залепите сърчицата, на които вашите родители ще са записали качества, които за тях са важни за постигане на колективен успех. А сега предлагам да се възнаградим за добре свършената работа с една песен, която се казва „Празник“.

Представеният примерен урок се характеризира с това, че дава възможност за осъществяване на диференцирано обучение, за свобода на избор на активност и постигане на екипно взаимодействие.

Диференцираното обучение в предложения урок се изразява в това, че учениците имат право да избират колко на брой сърчица да изработят, дали да ги украсят или да направят съвсем различно сърчице от гланцово блокче. Урокът предполага свобода на избор на активност от страна на учениците, като им се предоставя възможност за избор какъв цвят да бъдат техните сърчица, какви думи да запишат на тях, какви материали да използват при украсяването им, дали да работят индивидуално или по групи, както и за самооценка на общото изделие. Всичко това е основа за формиране на качествата инициативност, предприемчивост и отговорност.

Примерният урок е съчетание от индивидуална, групова, съвместна и екипна форма на работа. Съвместна е, защото изделието е общо, но всеки изработва отделна част за него и задачата се поставя от учителя. Екипното взаимодействие се откроява при самооценката, когато чрез съвместно решение се достига до една оценка на общото изделие.

Традиционните подходи вече не трябва да имат място в педагогическата практика. Съвременните педагози трябва да дават възможност на учениците да разгръщат своята индивидуалност, да изпитват радост от дейността си, да бъдат креативни, да носят отговорност и да разберат, че не е важно да си като другия, важно е да си себе си. Именно по този начин учениците да се възпитават в дух на предприемачество.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Иванов, Г., А. Калинова.* (2017). Основи на технологичната подготовка в началното училище. Първа част. Стара Загора: Контраст.
2. *Иванов, Г., А. Калинова.* (2017). Основи на технологичната подготовка в началното училище. Втора част. Стара Загора: Алфа Визия ЕООД.
3. *Иванов, Г., А. Калинова.* (2015). Субект-субектно взаимодействие в технологичното обучение. Стара Загора: ИК „Кота“.

Жана Колева

Невин Ереджебова

Педагогически факултет,
Тракийски университет - Стара Загора
България
Специалност Предучилищна и начална
училищна педагогика, 4 курс

Zhana Koleva

Nevin Eredzhebova

Faculty of Education
Trakia University - Stara Zagora
Bulgaria
Bachelor's Degree Programme in Preschool
and Primary school Education, 4th year

E-mail: janap.koleva@abv.bg
nevin_1258@abv.bg

Рецензент: проф. дпн Георги Иванов